

מראה מקומות לשיעור כללי בנושא

כלי עכו"ם

ראש ישיבת הכותל - הרב ברוך ויזר

1. משנה ע"ז דף כט ע"ב

מתני' אלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואיסורן איסור הנאה * היין * והחומץ של עובדי כוכבים שהיה מתחלתו יין * וחרס הדרייני ועורות לבובין רשבי"ג אומר * בזמן שהקרע שלו עגול אסור משוך מותר * בשר הנכנס לעבודת כוכבים מותר והיוצא אסור מפני שהוא * כזבחי מתים דברי ר"ע * * ההולכין לתרפות אסור לשאת ולתת עמהן והבאין מותרין: נודות העובדי כוכבים וקנקניהן ויין של ישראל כגוס בהן אסורין ואיסורן איסור הנאה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים * אין איסורן איסור הנאה: החרצנים והגזן של עובדי כוכבים אסורין ואיסורן איסור הנאה דברי ר"מ וחכ"א * לחין אסורין כישישן מותרין * המוריים וגבינת בית אוניקי של עובדי כוכבים * אסורין ואיסורן איסור הנאה דברי ר' מאיר וחכ"א * אין איסורן איסור הנאה אמר ר' יהודה שאל ר' ישמעאל את רבי יהושע כשהיו מהלכין בדרך אמר לו * (6) מפני מה אסרו גבינות עובדי כוכבים אמר לו * מפני שמעמידן אותה בקיבה של נבילה אמר לו והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבילה * (8) אמרו כהן שדעתו יפה שורפה חיה ולא הודו לו אבל אמרו אין נהנין ולא מועלין אמר לו * מפני שמעמידן אות' בקיבת עגלי עבודת כוכבים אמר לו אם כן למה לא אסרו בהנאה השיאו * לדבר אחר * אמר לו ישמעאל * (4) היאך אתה קורא * כי טובים דודיק מיין או כי טובים דודיק * אמר לו כי טובים דודיק * אמר לו אין הדבר כן * שהרי חבירו מלמד עליו * לריה שמניך טובים: גמ' * יין מגלן * אמר רבה בר

2. משנה דף ל"ה ע"ב

עלמות קרי ביה עולמות: מתני' ואלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואין איסורן איסור הנאה * חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו * והפת והשמן שלהן * רבי ובית דינו * התירו השמן * והשלקות וכבשין שדרכן לתת לתוכן יין וחומץ * וטריית טרופה וציר שאין בה דגה כלבית שוטטת בו והחילק וקורט של חלתית ומלח שלקונגית הרי אלו אסורין ואין איסורן איסור הנאה:

3. שו"ע יו"ד סימן קי"ג סעי' ט"ז

זו כ [לט] ט' בלים שבשל בהם הגוי לפנינו דברים שיש בהם משום בישולי גוים
כא צריכים (יח) הכשר כה [מ] ויש אומרים שאינם צריכים כה [מא] ואף לדברי

המצריכים הכשר אם הוא בלי חרם [ש] מגעילו שלש
פעמים ודיו מפני שאין לאיסור זה עיקר בדאורייתא:
הגה (זו) [מב] י"א ט' גוי שבשל לחולה נשנת מותר למוצאי
שנת אפילו (ט) (י) לצריח ואין צו ב' משום בשולי גוים דכל
כהאי גוונא היכרא איכא:

מג"א סי' תע"ב

4. גמ' ע"ז עה:

דמ"א אי משום דחזי לעובד כוכבים דדעתיה לשקועיה: ת"ר הלוקח כלי
תשמיש מן העובדי כוכבים^א שלא נשתמש בהן^ב מטבילין והן טהורין
דברים שנשתמש בהן ע"י צונן כגון כוסות וקתניות וצלוחיות מדיחין
ומטבילין והם טהורין דברים שנשתמש בהן ע"י המין כגון היורות הקומקמוסין
ומחמי המין מגעילין ומטבילין והן טהורין דברים שנשתמש בהן ע"י האור כגון
השפודין והאמכלאות מלבנן ומטבילין והן טהורין וכולן שנשתמש בהן עד
שלא יטביל ושלא יגעיל ושלא ילבן תני חדא אסור ותניא אידך^ג מותר ל"ק
הא כמאן דאמר נותן טעם לפגם אסור הא כמאן דאמר^ד נותן טעם לפגם מותר
ולמאן דאמר נותן טעם לפגם מותר גיעולי עובדי כוכבים דאסר רחמנא היכי
משכחת לה^ה אמר רב חי"א בריה דרב הונא^ו לא אסרה תורה אלא קדירה

בת יומא דלאו נותן טעם לפגם הוא מכאן
ואילך לישתרי^ז גזירה קדירה שאינה בת
יומא משום קדירה בת יומא^ח ואידך קדירה
בת יומא נמי מפגם פגמה^ט רמי ליה רב

5. תוס' עו.

שלמים מזה ושוק של כהנים: בהדי
הדדי ש"ם וימנייהו. ואין כאן פליטת
וותר והדר מבשל ביה שלמים צו ציום
כדאמרין בכל^א פגם מבשל שלמים לאחר טהאת צו ציום כי היכי דלא
ניהו נותר למחר: ה"ג אי הכי הגעלה נמי לא ליפעי קשיא: רב פפא
אמר האי קריד האי י"א קריד. לעולם נקדשים איסורא פליט ודקא
קשיא לך ניבעי ליתן כי מנתי' לא דמי דגישול עובדי כוכבים אידי
דלא מבשלי ליה כל שעתא ומתקשה הבליעה בתוכו ונדקת צו צבולו
טרשטרי"ש נלע"ז ואין טוח לפלוט בהגעלה עד שמלגנו בצור אבל
נקדשים דכל שעתא מבשלי צרו לא קריד וטוח לפלוט הלך (סג)
בהגעלה קא פלט: ש"ם כדאמרין בעיקרא. דהיינו משום
דנקדשים היתירא בלע ודקשיא לך כי פליט איסורא פליט לא
חמיר איסורו שכשנעשה וותר לא הוי איסור בעיניה שבחוק
דופני הכלי היה בלוע ומעולם לא הוכר איסורו: בתוך
יורה גרו"ה. סה"ט רותחין עוצרין על כולה: דודא. קלחת:
גדנפא
ותכ"א מריקה בחמין ושטיפה צונן דהיינו נקדשים אבל בתרומה קאמר
שמי שטיפות צונן ובתרומה ליתא דסגי בשטיפה אחת ולשון ימירא משמע
כן ועל זה נהגו בשטיפת זון בכל הגעלות מיהו
בקונטרס פירש שם שטיפה היא שטיפת זון ובתרומה ליתא כלל ולפיכך נרץ טעם למנהג^ב:
התמו

6. שו"ע יו"ד סימן קכ"ב סעי' ו עד התבשל עותר ובאר הגולה שם

ו ד [ק] י סתם בלי גוים הם בחזקת (ז) שאינם בני יומן (ד) לפיכך אם עבר
ונשתמש בהם קודם הכשר התבשיל (ז) מותר:

מ"א סי' תע"ב

ה. זיינתיו לעיל צסימן
צ"ט סעיף ז' [אות טו]:
מוססס מהפוסקסס
זולת הרמב"ם [מאכלות
אסורות ג, טז; י, יח וכו' כג],
מהא דעבודה זרה דף
ע"ה [ט"ז]
שנשתמש בהן וכו' מותר
למאן דאמר נותן טעם
לפגם מותר [ומטעם זה
המירו שמן של גוים שם לו, א],
ומהא דאמרין [שם לה,
ג] גבי כוספן של גוים
וגבי מישתא שליחא
דארמאי וכו' אי משום
גיעולי גוים נותן טעם
לפגם מותר, ופירשו
המוספסות שם [ד"ה אי;
ר"ן שם יד, א ד"ה פת; מרדכי
שם רמז תתקע] משום דהוי
ספק ספיקא, ספק אס
נשתמשו בו היום או
אתמול, ואס ממזי לומר
נשתמשו בו שמה
נשתמשו בו בדבר שהוא
פוגם או שאינו נותן
טעם, וכן כתב הטור
[עמוד פז] בשם הרא"ש
[שם פ"ב סימן לה]:

על גביהן ושאל לחכמים והתירום³⁷¹ זה הכלל
 כל שבהנאתו בנותן טעם אסור כל שאין
 בהנאתו בנותן טעם מותר כגון חומץ
 שנפל ע"ג גריסין: גמ' מעשה לסתור חסורי

למ"ד נותן טעם לפגם אסור אין והתניא אחד
 נותן טעם לפגם ואחד נותן טעם לשבח אסור
 דברי ר"מ ר"ש אומר לשבח אסור ולפגם
 מותר מ"ט דר"מ גמר מגיעולי עובדי כוכבים
 גיעולי עובדי כוכבים לאו נותן טעם לפגם הוא
 ואסר רחמנא ה"נ לא שנא ואידך כדרב הונא
 בריה דרב חייא³⁷² דאמר רב הונא בריה דרב
 חייא בלא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דלא לפגם הוא ואידך קדירה
 בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא³⁷³ ור"ש מאי טעמא דתניא³⁷⁴ לא
 תאכלו כל נבלה לגר אשר בשערך כל הראויה לגר קרויה נבילה
 שאין ראויה לגר אינה קרויה נבלה ור"מ ההוא
 למעוטי סרוחה מעיקרא³⁷⁵ ור"ש³⁷⁶ סרוחה
 מעיקרא לא צריכא מיעוטיא עפרא בעלמא
 הוא אמר עולא מחלוקת שהשביח ולבסוף

מסתברא שאין אומר בזה נותן טעם לפגם
 מותר עד שיפגום לגמרי כנבלה עד לגר.
 ואם תאמר אם כן קדירה שאינה בת יומא
 שאינה אוסרת משום דנותן טעם לפגם הוא
 ולא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא,
 אמאי, והא כולה משערין³⁷⁰ דאי במאי
 דנפק מינה לא ידעינן, ואם כן מאי טעמא
 שרינן, דהא ליכא רובא דהיתירא³⁷¹. י"ל
 כיון דליכא אלא טעמו של איסור ולא
 ממשו, בכל ענין שרי, דהא לא אסרת לה
 אלא מחמת טעמו, וטעמו בתערובתו דוקא
 בשיש בו בהנאתו בנותן טעם אסור, הא לאו
 הכי שרי³⁷². וכך³⁷³ אעפ"י שאין איסור זה

לפגם מותר. פגם³⁶⁴ זה שאמרו, לא
 שפוגם לגמרי עד שאינו נאכל מחמת פגם
 זה, אלא אפילו פוגם קצת, שהרי קדירה
 שאינה בת יומא אינה פוגמת אלא מעט,
 ואפילו הכי אמרו³⁶⁵ דקדירה שאינה בת
 יומא אינה אוסרת. ואם תאמר והלא
 נותן טעם לפגם מנבלה גמרינן לה, והתם
 נבלה הראויה לגר שמה נבלה, לא קשיא,
 דהתם היינו להתירה בפני עצמה, והילכך
 עד דמיפגמה לגמרי מאכילת גר אסורה,
 אבל איסור תערובת שהולכין בו אחר נתינת
 טעמו,³⁶⁶ כיון שנותן טעם לפגם כל שהוא
 בתערובתו מותר, לפי שאינו נותן טעם,
 דאדרבה פוגם.³⁶⁷ ודוקא³⁶⁸ כשנתערב
 איסור מועט לתוך היתר מרובה³⁶⁹, אבל

איסור מרובה לתוך היתר מועט, ואפילו מחצה על מחצה,

10. הר"ן על הר"ף דף ל"ב ע"א עדפי הר"ף

ודאמרין ב" שאינה חסרה כלום ואינה נאכלת מפני זה.
פירש רש"י ז"ל דלאו דוקא אינה נאכלת אלא כל
שנפגם טעמה מפני זה שרי. וראיה לדבריו מקדירה שאינה צת ל:
יומא דקריין לה נותן טעם לפגם (טז:) וזודאי שאינה פוגמת
התבשיל כל כך עד שלא יהא נאכלת וצקדירה צת יומא נמי
אמרין אי אפשר דלא פגמה פורתא אלמא דצפורתא דפגם שרו
וראיה לדבר עוד משמן ודבש וקורטו של חלתיא ודומיהן שהמירו
צפרק אין מעמידין (טז:) משום נותן טעם לפגם וזודאי שאיין
נפסלין מאכילת אדם שהרי כולן נאכלין הן אלמא כל דאיכא
פורתא דפגם שרי. ואע"ג דנותן טעם לפגם מנצילה גמריין לה
(טז:) וכל שראויה לגר שמה נצלה ואע"פ שנפגמה התם היינו
טעמא מפני שנאכלת צפני עזמה ולפיכך אסורה עד שתפגם
מאכילת גר אצל איסור תערובת שהולכין צו אחר נמינת טעם כל
שטעמו פוגם התבשיל קצת מותר לפי שאינו נותן טעם דאדרבה
פוגם הוא.

11. שו"ע יו"ד סימן ק"ג סע' ב' - בלי רמ"א

ב ג [א] פגם זה אין צריך שיפגום לגמרי עד שיהא

קץ לאכלו אלא ב אפילו פוגם (א) קצת אינו

אוסר תערובתו ד [ב] ויש מי שאומר דהיינו דוקא
כשנתערב ג איסור (ג) מועט עם היתר מרובה
ד אבל איסור (ד) מרובה לתוך היתר מועט ואפילו
מחצה על מחצה אין אומרים נותן טעם לפגם מותר
עד שיפגום לגמרי שאינו ראוי למאכל אדם ד* ואם
אין שם ממשו של איסור ה אלא מעמו בלבד
(ג) אפילו איסור מרובה (ד) והיתר מועט מותר אם
פוגם קצת פ (ד) [ה] ויש מי שחובך (פירוש מקוה
להחמיר ואגסר [א], ערוך ערך חך) לומר [ב] שאם הגדיל
האיסור מדתו של היתר עד שהוא משביח יותר
כשאוכלו כגודל מדתו ממה שהוא פוגם בהפסד
מעמו אסור עד שיפסל מלאכול אדם:
(ה) ו (ז) [א] כמה דברים אמורים שפוגם מתחילתו
ועד סופו [ב] אבל אם השביח ולבסוף פוגם ז [א] או

פוגם ולבסוף (ז) השביח אסור:

12. שו"ע או"ח סימן תמ"ז סע' י'

י ע [לה] קמ"ז נותן טעם לפגם [בה] מותר גם בפסח: הגה
מא [בז] [לז] י* ויש מחמירין וכן נוהגין צאלו המדינות
[לז] ז וצמקוס שיש מנהג להחמיר כד אפילו משהו (ב) ונותן טעם
לפגם (ז) אסור:

סימן קסו

לידיהוּ הנאב"ד דק"ק צעמפילבורג הרב רבי טובי' נ"י

מה דמהא רומפכ"ת על דברי הרשב"א חולין (דף צ"ה ע"ב) בסוגיא דזרוע בשילה, ד"ה אמר רבא בסה"ד ואי קשה לך לדברי רש"י וכו', דמין במינו גזירת הכתוב הוא, אם כן הדרא לדוכתי קושית הרמב"ן דהביא הרשב"א בשמו. **לענ"ד** הא קושית הרמב"ן (ד"ה וליגמר מיניה) דאפשר לקיים שניהם דמזרוע בשילה נלמוד דבטל בסי, ומרם הפר נלמוד דלא בטל ברוב, אבל לענין חילוקו דרו"מ לחלק בין ממשו של איסור לפליטתו, הא הזרוע בשילה אין התירה מטעם זה, דהא בקדשים טעם כעיקר דאורייתא, ואי דנימא דמ"מ טעמו ולא ממשו קיל, דבזה אמרה תורה דמין במינו בטל, א"כ גם להסוברים טעם כעיקר דאורייתא יקשה כן. **אבל** באמת לא ידעתי איך הבין מעכ"ת נ"י פשטיות דברי הרשב"א אלו, דעל קושית הרשב"א דמההיא דהתיכת נבילה מוכח דלר"י טעם כעיקר דאורייתא, מה תירץ עלה דמין במינו אין חילוק דילף מדם הפר, הא התם הוי ממשו, אי"ו דכוונת הרשב"א כך הוא, דדוקא היכי דתלי בטעמא כמו מין בשאינו מינו דתליא בסי, וכן במין במינו בפחות

מרוכ לרבנן דר"י הווי כעין טעם, בזה שייך לחלק בין טעמו וממשו לטעמו ולא ממשו, אבל מין במינו לר"י דגזוה"כ הוא דלא בטל ברוב, אף דאינו ראוי לנתינת טעם, כיון דלאו בטעמא תליא מלתא, אין לחלק בין ממשו ללא ממשו. **וייש** להסביר עוד דבפשוטו נראה מדברי הרשב"א חולין (דף צ"ז ע"ב) ד"ה ובקדירה עצמה במ"ש שם בסה"ד תמיה לי, הא מדאורייתא חד בתרי בטל והא דבעי ס' מדרבנן כו', מבואר דבפחות מרוב הוי דאורייתא, אף לרש"י דטעם כעיקר לאו דאורייתא, דפחות מרוב לא מקרי תערובות כלל והווי כבעין דאסור מדרשא דהטמאים לאסור ציין, ונהא דכתב הרשב"א בסוגיא דזרוע בשילה ד"ה אמר רבא דהא דאמרינן הטמאים לרבות ציין היינו כשהוא בעין, צ"ל דבכלל זה ג"כ פחות מרוב הווי כבעין והרי הרשב"א הסביר דהיתירא דנתון טעם לפגם אף דראוי לגר, היינו דטעם שאינו חשוב לא אמרינן ביה טעם כעיקר דאורייתא, ומ"מ הוצרך שיחא רוב, והכי פסקינן בשו"ע רס"י ק"ג ס"ב).

הנ"ל דמהאי טעמא פסק הרשב"א (ח"א סי' תצט, מיהסות סי' קנא) דנתון טעם לפגם אסור בפסח כיון דבנתון טעם לפגם בנתון ביטול ברוב ובחמץ לא מהני ביטול, ונשיטת המחבר דפסק בסי' תמ"ז (סי' ס"ה) להקל בנתון טעם לפגם בפסח, צ"ל כיון דחמץ במשהו הוא חומרא, סמכינן על שיטת הר"ן (פסחים דף ח' ע"א) דנתון טעם לפגם לא בעי ביטול א"כ ה"נ לר"י אף דטעמו ולא ממשו אינו אסור, כיון דטעמו בעי ביטול דבעין אסור כמו ציין, ובמין במינו דליכא ביטול הוי כמו פחות מרוב לרבנן.

ואף ד"ל כיון דלאו מדין טעמא איתנין עלה, הוי כמו יבש ביבש דבטל לר"י במין במינו, מ"מ אינו מוכרח, ד"ל דמ"מ כיון דמערוב הממש בתוכו מקרי לח בלח, כמ"ש הרשב"א בנימוח גיד הנשה דבעי ס', אף דקיי"ל דאין בגידין בנ"ט, מ"מ לא מקרי יבש ביבש כיון דנימוח בתוכו, ה"נ לר"י דמקרי לח בלח במין במינו ואינו בטל.

ועפ"י דברי הרשב"א הנ"ל יש לומר בסוגיא דע"ז (דף ס"ז ע"ב) מ"ט דר"מ גמר מגיעולי נכרים וכו' ור"ש מ"ט וכו', והקושי מבוארת דמה נפשו, אי מסברא נתון טעם לפגם מותר א"כ מאי פריך מ"ט דר"ש, ואי מסברא אסור מאי פריך מ"ט דר"י, והשכתי לומר עפ"י הרשב"א הנ"ל דהקשה אמאי נתון טעם לפגם מותר הא חזינן דראוי לגר ותירץ דטעם פגום לא חשיב, ולא אמרינן טכ"ע דאורייתא ובטל ברוב, והא דכלי שאינו בין וזמו מותר, דמסתמא יש רוב נגד הבלוע, והר"ן (ע"ז דף ל"ב ע"ב) הקשה דאין ילפינן זה מקרא דנבילה דא"ר לגר אין קרוי נבילה, ולזה כתב הר"ן דאפילו ביטול ברוב א"צ, והלימוד מנבילה כך הוא, כיון דאין ראוי לגר מותר, אלא דבראוי לגר אסור כיון דאחשבי באכילתו, אבל בתערובות דנתון טעם לפגם לא אחשבה ואדרבא מצטער הוא בכך, והי' נוח לו יותר שלא יהא מעורב הפוגם עי"ש, ולפי זה יש לומר דהאמת הוא כהר"ן דאפילו בלא ביטול ברוב מותרת, ופלוגתיהו דר"מ ור"ש בין במעורב ברוב ובין בפחות מרוב, והסברא פשוטה דברוב יהא מותר, דטעם פגום לא חשוב לומר בו טכ"ע, אבל בליכא רוב מסברא הוא אסור, ולזה פרכינן מ"ט דר"מ, היינו דאסור אף ברוב, הא מסברא יהא מותר, וא"כ נהי דלית לימוד מנבילה כיון דס"ל דקרא דנבילה מייירי בסרוחה מעיקרא מ"מ מסברא תהני ביטול ברוב כיון דאין הטעם חשוב, לזה משני דילף מגע"ז דמסתמא איכא רוב נגד הכל וכמ"ש הרשב"א, ומוכח מקרא דאפילו בטעם פגום אמרינן טכ"ע והדר פרכינן על ר"ש מ"ט, דנהי דלית לי' הלימוד מגע"ז דס"ל דלא אסרה תורה אלא קדירה ב"י, הא מ"מ בליכא רוב מנ"ל להתיר, ומשני דילף מנבילה וכדברי הר"ן הנ"ל.

ואני נתקשיתי על הר"ן חולין (דף ל"ה ע"ב) דכתב הא דאמר רבא ל"נ אלא לטכ"ע דבקרשים אסור אף דאיכא ס', היינו דהברייתא אחי' כר"י דמין במינו לא בטל, וכיון דטכ"ע דאורייתא ה' מהראוי דלא לבטל, וחירוש הקרא דמ"מ בורע בשילה הפליטה מתבטל במין במינו, (מהו משמע לי דס"ל להר"ן דאם טכ"ע לאו דאורייתא אפילו ברוב ל"נ, ומשום הכי גם לר"י דמין במינו לא בטל ה' מותר כיון דל"נ כלל ביטול, דלא כדהוצאתי לעיל מהרשב"א דאף אם טכ"ע לאו דאורייתא בעי' ביטול ברוב), ובהו קשה לי א"כ כי פרכינן ונגמר מיניה, היינו דנגמר דבפליטה מין במינו בטל וכי משני גלי רחמנא יקדש וכו' היינו דמוכח משם דאף בפליטה ואיכא רוב היתר אסור במין במינו, א"כ ממילא ידענן מזה במין במינו דאפילו בפליטה לא בטל, ומכ"ש כבעין, ולמה לן הלימוד דרם הפר וצ"ע.

ובעיקר קושי' הרשב"א הנ"ל דמההיא דנתנה טעם מוכח לר"י דטכ"ע דאורייתא, לא הבנתי כראוי, דהא בפשוטו י"ל דלבתר דאמרו חז"ל לאסור טעמו ולא ממשו, ואמרו דדמי לממשו דצריך ביטול, ממילא לר"י דמין במינו לא בטל אסור מדרבנן, כמו לרד"ך בפחות מרוב, גם בדברי הרשב"א חולין, (דף צ"ח ע"ב ד"ה אמר אבי וכו') והדר מקשינן דבחלב מפעפע וכו' דאלמא שמואל הכי ס"ל וכו' והא כרבנן ס"ל וכו', והוא דחוק, דהא ר"ה תלמיד דרב ורב ס"ל מין במינו לא בטל ומסתמא רב הווא כרבי' סברא ליה, עד דאפילו מקשינן מזה בשבת (דף קכ"ח ע"א) ובבבא קמא (דף ק"ח ע"א) והא ר"ה תלמיד דרב וכו', ובפשוטו יש לפרש דלא ניחא לתלמודא לעשות פלוגתא חדשה בין האמוראים במציאות אי חלב מפעפע אי לא, ולזה משני ההוא כחוש הוי ובטל בסי, ובהו אי מין במינו בטל או לא, פליגי מכבר, דשמואל סבר מין במינו לא בטל ור"י סבר דבטל אבל מ"מ ליכא פלוגתא חדשה בפעפע דחלב, כך היה נלענ"ד לולי דברי הרשב"א הקדושים.

ובהקדמת דברים הנ"ל קשה לי על המגן אברהם (סי' תמ"ז סק"ט), וכתב דעת הגה"מ (סוף הלכות פסח) דבחמץ דבמשהו לא מהני בצלי קליפה ואסור כולו, והיינו בפשוטו דגם בצלי משהו מיהא בלע בכולו וע"כ הא דאמר שמואל (חולין דף צ"ז ע"ב) אבל נצלה קולף ואוכל, אף דשמואל סבר מין במינו לא בטל, היינו דאמר כן בדרך פירוש על המתני' דס"ל דמין במינו בטל, כדקתני אם יש בה בני"ט לזה פירש דמתני' דוקא נתבשל אבל נצלה מותר, אבל לנפשיה סברא ליה באמת דנצלה אסור, לפ"ז יקשה מאי פריך והא אמר ר"ה גדי שצלאו בחלבו וכו', הא ר"ה תלמיד דרב דס"ל דמין במינו לא בטל, משום הכי אסר כולו.

וּנְרָאָה בהקדם דברי הר"ן חולין (דף ל"ה ע"ב) בההיא דאמרינן גבי חתיכה נבילה כיון דנתנה טעם בחתיכה דחתיכה נעשית נבילה ואוסרת כל החתיכה כולה, היינו דאלו לא היתה החתיכה נעשה נבילה, הטעם שבו לא היה אוסר לאחרות כיון דהולך עם טעם ההיתר לא מקרי מין במינו עיי"ש, א"כ י"ל דודאי הפשוט בצלי רק כדי נטילה ולא יותר ואפילו משהו ליכא, אלא דבתר הכי מה דכל צלי מותר בנטילה, ולא אמרינן כיון דעודנו על האש יחזור הבלוע שבקליפה להתפשט לסמוך לה כדי קליפה וכן לעולם, היינו ע"כ משום דאין בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב, ה"נ כיון דנבלע בקליפה הראשונה שוב אינו יוצא ממנה לקליפה שני' בלא רוטב [ומזה תמוה באמת דעת הר"ן חולין בסוגיא דטיפת חלב (דף מ"ג ע"א ד"ה תנן) דסותר לכללא דאין בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב, א"כ בכל צלי נהי דס"ל דהקליפה לא נעשית נבילה, מ"מ הבלוע שבתוכו יחזור ויאסור כ"ק וכן הולך אח"כ מקליפה לקליפה, וצ"ג]. אלא דמ"מ משהו מתפשט מחתיכה לחתיכה בלא רוטב משום הכי בחמץ אף באינו מינו במשהו אסור, אבל גבי גדי שצלאו בחלב, י"ל דבחצי חתיכה ל"א נעשית נבילה, וא"כ נהי דמשהו מתפשט מקליפה לקליפה,

מ"מ כיון דכח היתר מעורב בו מקרי אינו מינו וכסברת הר"ן הנ"ל.
וְאִוְסִיף לומר די"ל דהגמ"י הוכיח שיטתו מסוגי' זו דהא בפשוטו תמוה, דבתחילה פרכינן לשמואל מדר"ה, ואחר דמשני שאני חלב דמפעפע פריך בהיפוך מדר"ה, והא בלא"ה קשה דר"ה אדר"ה, ולפי הנ"ל ניהא דבל"ז י"ל דצלי מתפשט רק כדי קליפה, רק דאח"כ הבלוע יוצא משהו מחל"ח, ור"ה לטעמיה דמין במינו במשהו, ואף דכח היתר מעורב בו מקרי מין במינו, אבל השתא דאמר שמואל נצלה קולף ואוכל, משמע דשמואל אמר כן לדינא, אף דאיהו ס"ל מין במינו לא בטל, וזהו פסיקא ליה לתלמודא מסברא, דאף בכחוש, מ"מ יוצא משהו מחל"ח בלא רוטב ומכח סברא דכח היתר מעורב בו, לזה לבתר דמשנינן דחלב מפעפע מוכח דמפעפע מיד בכולו, לזה שפיר פרכינן מדר"ה, ואם נימא דכחוש א"י כלל אפילו משהו מחל"ח, עדיין מאי פריך מדר"ה, דלמא חלב מפעפע רק כ"ק, רק כיון דשמץ הוא יוצא משהו מחל"ח בלא רוטב, ור"ה לטעמי' דמין במינו במשהו, אע"כ דזהו סברא חלוטה דגם כחוש מוציא משהו מחל"ח בלא רוטב, ומכח סברת כח אחר מעורב בו, ודוק.

14. חזו"א י"ד סיפן ל' סק"ב ד"ה וזה"ל

(ג) והר"ן בע"ז בסוגיא דע"כ לפגם ס"ז ב' ד"ה ודאמרינן שאינה חסירה כלום כו' כיון שבהיתר נפגם ק"ח מן האיסור כו' אינו נכסה מן האיסור אלא מנענע עניו כו', נראה דמודק כר"ן דאם האיסור מרובה אסור אפי' שכיב ניהא ל' יותר בהיתר המועט מאיסור המרובה דאין דברי כר"ן אלא ע"כ למילף טעם לפגם בחטירות מנפסלה מאכילה כשהיא צניגה, דע"כ פגום כיון דמפסיד את האוכל לה שייך למיכר מהחמץ טעם, אבל אם האיסור מרובה דמועט בהיתר צניג חשיב כל אכילתו אכילה איסור, וחשיבא שפיר אכילה דאין זה אכילה גסה, חדע דאם איחא דשרינן למיכל אף ברוב איסור איך ילפינן מנכילה סרוחה שאי"כ דהוי אכילה גסה, אלא ודאי לא ילפינן רק היכי דהאיסור כבר נחבטל ברוב ורק אנו צאין לחדש שיאסור משום עכ"כ צ"ל ילפינן דע"כ הפוגם לא שייך בו מעלת טעם, וכ"כ בסוף דברי רבנו שהביא דברי רש"י שמתיר בהיתר מרובה ואסור צאיסור מרובה ולא חלק עניו אלא בהיתר מרובה.
ובאיסור פגום מעיקרו כמו עכ"כ דמתא, כ' הר"ן בהדיא בסמוך דבעינן היתר מרובה, והלא כיון דק"ל דגם בעכ"כ דמתא נע"ל מותר עיי"כ ס"ל דבעטמו לא חדשה חורה למהשכ טעם פגום, וא"כ אף צאיסור מרובה נמי כיון שאין דעתו רק על היתר ולא ניהא ל' צאיסור, אלא ודאי כונה כר"ן דוקא למיכר טעמא דע"כ לפגם אינו ככלל עכ"כ אבל כשהאיסור מרובה דהוי כאיסור צעין ודאי אסור ואין כאן מהגוקה צין כרש"י ובר"ן, וגם כונת רש"י כהר"ן, ודברי הגר"ש ז"ל בזה בס"י קס"ו ל"ט.